

Олесь Ульяненко

**АНГЕЛИ
ПОМСТИ**

Харків
«Фоліо»

МАРГО

Світлій пам'яті Олександра Мисака

1

Це була субота, сплутати неможливо, тому що саме в суботу Дицик, Абрам, Сальдо і я починали танці. Я її побачив відразу крізь каштанове оперення американського клена, що вже давно побите грозою, яка упала якраз на Трійцю, на відкриття собору, але все це ще попереду: і ті гілки, побиті градом, і повінь, що затопила пів міста, і наше помешкання, яке ми втрачатимемо шматок за шматком. Я виводив «Донну», а вона виходила з-за зеленого ящика тиру, де працював криворукий дядя Коля. І вони теж рушили, наче зговорившись, їй назустріч. А я співав «Донну». Це якраз між вечором і повними сутінками. День шматком фіолетового плаття морочився у просторі між аптекою і танцювальним майданчиком. Марго завжди чомусь, випадково чи ні, виходила під «Донну». Тоді, коли я зустрів її, в той день, вона сказала мені, що зрада для неї носить гіркуватий смак золотистого меду. І клацнула у роті рожевим язиком, перевернувши його і вперши у щоку. Марго була як намальована. Каштанове волосся, завиток до завітка. Обличчя видовжене, з прямим носом і трохи по-азіатськи роздутими ніздрями, зелені очі, мов далека сумна злива, що відходить у тумані дитинства. Її тіло гнучке і красиве, з вишуканим викликом, що не породжував ані фантазії, ані бажання, його приємно було розглядати, але погляд знову і знову повертався до її зелених очей, які навіть не закликали по-жіночому, а були

просто відвертими і чесними. Принаймні так видавалося. Марго нічого не приховувала. Навіть того дня, коли вона заговорила про зраду. Ні з того ні з сього. І мені відразу чомусь захотілось сміятися, стенути плечима і сказати, що он, мовляв, їх би це зацікавило: Ульяна і Пономаря. Он вони і зараз стоять, середнього зросту, широкоплечі, з вовчими незалежними поглядами. Обидва патлаті. Ульян з вигорілим каштановим, а Пономарь з пшеничним від природи волоссям. Обидва мовчазні — значить, сьогодні танці пройдуть без особливих пригод та ексцесів, як любив жартувати той же Ульян. Якщо вони говорять без угаву і все ліве, то знай, що щось намислили і надумали такого, що жодна голова у нашому містечку не придумає. Недарма їх цигани обходять десятою дорогою. Старі циганки у рясних спідницях плюють їм у спину і хрестять повітря, примовляючи до цього дійства: «Чорти! Чорти! Чорти!» А зараз вони стоять, засунувши руки в кишені. Пономарь кусає щоку, а Ульян тупо розглядає синю пачку «Експреса». Але обидва бачать Марго, яка йшла від зеленої будки тиру; цигани і безногі рушили відразу з іншого боку, від ресторану, з глибокої синьої арки школи під номером два. Хтось покликав мене: «Венька!»

Спочатку я подумав, що це клятуща спека розтопила в моїй голові кавалки мозку. Потім зрозумів, що від хвилювання сповз зі стола і почав якогось біса ритися у пластиковому синьому відрі для сміття, з купами пошматованих, наче висланих з того світу, депеш. Я подивився, ріжучи очима упоперек стола, на заґратоване, у вигляді сонця, вікно. Тільки тоді зрозумів, що дивлюся на вікно крізь грановану склянку з чаєм, з цейлонським ярличком. Такі до нашого містечка не завозять. І в цих краях мало знайдеться людей, які будуть у таку спеку хлебтати чай. Швидше, кисле пиво

та дешеве яблучне вино, що відгонить гноєм та дихлофосом. Дивлячись на бурштиновий простір, що колисався у загра-тованому вікні, я подумав, що повинен встати і зупинити її, Марго. У мені наче жив хтось інший, спраглий та нена-ситний, який кожного дня пошепки перед люстром повто-рював її ім'я. Я дивився на порожню сіру вулицю, на край парковки, на кінотеатр, повний у вихідні тріскучих сек-тантів та баптистів, на місто з несподівано незнайомими людьми, котрі вийшли з іншого сторіччя. Я дивився в цей кольдкремів порожній простір, з причепленим кутиком де-сертної кав'ярні, де тепла крем-сода, безкінечна балакани-на місцевої молоді за чашечкою розчинної кави, з одного боку, а з іншого — банда Ульяна і Пономаренка: Черевик, Вишня, Кабан, Пономарь-середній, — розвалившись, обго-ворюють чергову обладку, яка нічим іншим не закінчить-ся, як бійкою, жорстокою і короткою. В кушпелинні вили-нялого передвечір'я я побачив дві постаті, що, сутулячись, на дерев'яних ногах шкребли асфальтом, тихо, впівголоса перемовляючись. Ці два вовки знали, що я завжди пантрую з своєї схованки, але вони були нахабними, нічого не боя-лися, і я їх ненавидів. Ненавидів не менше, аніж любив Марго, яка місячним променем вплуталася у їхнє паскуд-не, нікому не потрібне життя. Ось вони зупинилися. Сіли на металевий паркан. Сиділи там набурмосені, мов моло-ді півники; стриміли на тому місці, де завжди ворушилася сонячна пляма. Вітер обдував вилиняле місце з року в рік, з року в рік... Вони перемовлялися між собою, скупко вири-ваючи слова, а потім розвернулися і пішли прямо на вікно; я зрозумів, що Ульян щось передав Пономарю, наймолод-шому серед усіх братів. До речі, з вини цих двох корешів мій брат Силка скніє нині дільничним у далекому Глоби-ні. Те, що перекочувало з рук Ульяна до рук Пономаря, було для мене знаком, сигналом, і час натягнувся сталевим

ланцюгом, стримуючи дикого звіра, який спав у мені довго, довго, довго... Але я знав, відчуваючи, як розпускаються, ростуть у грудях поліпи, набрякають соком нездійснених мрій, бутонами вилазять із зашпори, — я розумів, що сидьма тут сидітиму, пришпилений до своїх обов'язків. Я, блаженний до безумства, убивав свій час, настирний і глупий, нудний, як сніданок самотності на світанку, прісний, як степ, якщо на нього подивитися з урвища на краю цього містечка, з двадцятьма, чи вже нині тридцятьма, тисячами душ. Сьогодні заходили серед ночі Джафар і Будулай, і вони попередили, що нікому з ментів не треба у це встрявати, якщо я, звісно, не пам'ятаю шістдесят восьмого, а якщо у когось протрухлявілася пам'ять, то нехай тобі брат нагадає шістдесят восьмий. Ми всі добре знали шістдесят восьмий. У місті всі знали про ті події. Про це мені говорив Жора Стрижак, наш стукач, який зогнив від раку, обростаючи якоюсь коростою. Колись то був майже двометровий красень. Він, напевне, був першим, хто приніс у цю країну слово «марафет».

Я вже наперед знав. Тому не спав цілу ніч: курих, пив. Потім бродив тихими вулицями, мружачись від липкого ліхтарного світла, такого, яким воно буває у провінціях. Парком вийшов на безлюдний пляж, де пісок тріщав від холоду. Висіла ясна ніч із золотою пломбою місяця. Був саме той час, коли все збувається, але для мене те не мало ніякого значення. Я ніколи не думав, що вона повернеться, ось так візьме і повернеться. Вона була чи не єдиною дівчиною, яка відповідала на мої листи. Так просто. Я сидів до ранку на кручі, дивлячись, як темна вода виповзає з очеретів. Я дивився на сонце, що тільки-но замріяло, і в тому світлі містечко здавалося кимось вправно розкладеними шаховими фігурами. А сам ти проживаєш у сірому попелі світанку.

Мені знову і знову згадувалась наша перша зустріч. З одного боку мріяло сонце, з іншого — проглядався круглий місяць, а мені вчувалися ті слова, що вона тоді говорила про звірів, хоча пройшло багато років. І про звірів вона розповідала так, наче то були люди. Місяць кругло висів над урвищем, освітлюючи двір і порожній візок, що її безногий дід ганяв під грушами лимонками, під могутнім, з вилузаною, наче людська короста, корою горіхом. Так... Так пропікає саф'ян шкіри яблуневий оцет. Крапля за краплею. Життя за життям. Так роки пробивають дорогу до невидимого, намагаючись пустити коріння в цей слизький та вологий світ. Мені ніколи не приходило в голову, що вона повертається заради цього, заради нього. І нині я стояв, як зараз стою, як буду стояти вічність, на вивітреному сонячному п'ятаку, а Пономарь передавав мені вальтер із сімома набоями.

Я знав, що вона повернулася. На фіга вона це зробила? Просто мені хотілося натерти пику цій сучці, з тілом ласки й очима зміюки. Але не здогадувався, що в Ульяна від неї макітрилося в голові. До цього ми на «біржі» намагалися триматися осторонь, тільки старики підкидали смоли до котла, але їм видніше. Жора, відмотавши черговий строк, пішов на спочинок, тобто втратив усіляку владу в містечку, всі зв'язки, що еднали його з вищим босяцьким світом. Десь у квітні Жорі поламали ребра хлопці з Вишняків. Але старики мовчали, мовчали і ми. Жора, здавалося, втратив статус короля міста. Але сходняк їхній зберіг Жорі привілеї. Колись я захоплювався цим двометровим велетнем, але зараз парша і всі його мутки навколо наркоти викликали у мене огиду, й аби моя баба не говорила, що близького убивати гріх, то Жору точно доїдали б раки у вишняківських кар'єрах. А так... А так: можна з'являтися на біржі й напиватися до смерті, нахабно горланити до ранку в порожняк

вулиці, слухати, насолоджуючись, власний крик, наче гуркіт літака, коли поливальна машина виїде змивати всі гріхи нашого містечка; ще він міг гаркнути на нас з Ульяновом і поскаржитися, що заміна у нього росте хрінова. Ми дивилися з Ульяновом на нього, як на об'єкт, котрий скоро зіллемо в стічну канаву. І тому коли Жора Стрижак сказав, щойно побачив Марго: «Ага, ще та цаца!» — більше нічого не сказав, то всі подумали, що він склеїть цю шістнадцятилітню лахудру. Проте нічого не трапилось. Ми й не чекали. Напевне, в одного Ульяна роїлися гнилі атоми в голові. Він заперся вдома на два дні і змайстрував із залишків трофейного вальтера шмалер. Класний. Нічого не скажеш. Але, охолонувши, зрозумів, що Жора і так не жилець, час його пройшов, і що проти Джулая ніхто не піде. Всі обсеруться по самі вуха. Жора перетворився на сцикливого алкоголіка з претензіями. Марго була не того поля ягода. Та й опустили його сповна вишняківські, хоча це нас мало тривожить, але в душі ми всі раділи, що цей тиран у підтяжках нарешті не на жарт сполошився. Опустили його за стару, давно забуту історію з одноногими й циганами. Цю історію краще знає Ульянов, бо його баба Марія Євгенівна штопала цих виродків у поліклініці. Яскраво розповідав про ті події, що сталися між циганами, одноногими та ментами, і батько Кабана, Трофимич. Як послухати, то його участь у них була чи не найвідповідальнішою. Батя Кабана відвозив жмурів до трупарні з двома п'яними ментами. Коли вам доведеться побувати в наших краях, то не дивуйтеся, якщо відразу потрапите на Трофимича або на інших подібних до нього чоловіків. Сиплого полудня вони сидять десь у тіні, мирно куняючи у парах сивухи. І знають всі історії, що відбулися тут ще від початку заснування міста. Ті перекази прісні та одноманітні, а тому чимось нагадують недобудовані храми, так вважає Ульянов, він любить старого Кабана, бурлаку

і роботягу Трофимича. Але найсумніше, що всі нитки історії, розпачатої ще до нашого народження, сплітаються клубком чорних гадюк на Марго, на цій красивій зеленоокій смерті, на горлянці її безногого діда, який на повного місяця витягував свою тачанку «спасіба Гітлеру» і катав її м'язистими, по-звірячому дужими руками, намотуючи на спиці лопухи та полин. Його так і знайшли вранці одного чистого дня в канаві, з дробовиком у руках, з осклілим поглядом. Так він помер... А Марго вже була тут, як злий дух чи пекуча весняна радість, від якої намагаються сховатися літні люди.

Ага, знаю її, знав її діда Джулая. Його ще прозивали Шульгою, але де там розібрати, як він користався своїми кінцівками, цей безногий чорт. Хоча я бачив багато паскудства у своєму житті на цьому триклятому п'ятачку, та мушу запевнити, що Джулай був найбільш нормальною людиною в цьому місті, з людяною посмішкою, щоправда, без ніг, але сама природа чи Бог компенсували цю втрату його спокійною, незлобливою вдачею. Ось так. Дивна історія. Як сніг улітку. І весь час як нап'юся, то згадую її, наче нічого іншого у мене в житті не лишилося. Джулай тримав безногу банду десь під Мореньками, побіля ставка, але точно де — так ніхто і не дізнався. Можете собі уявити. Тоді у Хоролі тисяч дванадцять усього жило. Таке собі село, але ніхто нічого про ту банду безногих толком не знав. Отака була конспірація. Якраз по війні. Вірніше, усіх головорізів спочатку зібрав Ляшко. Голова лиса, з одним вухом, з довгими руками. Нап'ється і котить на візочку згори, а руки, як великі кочерги, волочаться. Служив Ляшко, кажуть, у Рокоссовського. Там-то і заробив каліцтво та свободу. Під Любліном йому ноги відчикрижило. Не пробув і місяця вдома, як назбирав таких безногих головорізів, як і він

ЗМІСТ

Марго	3
Альма	137
Танька	199